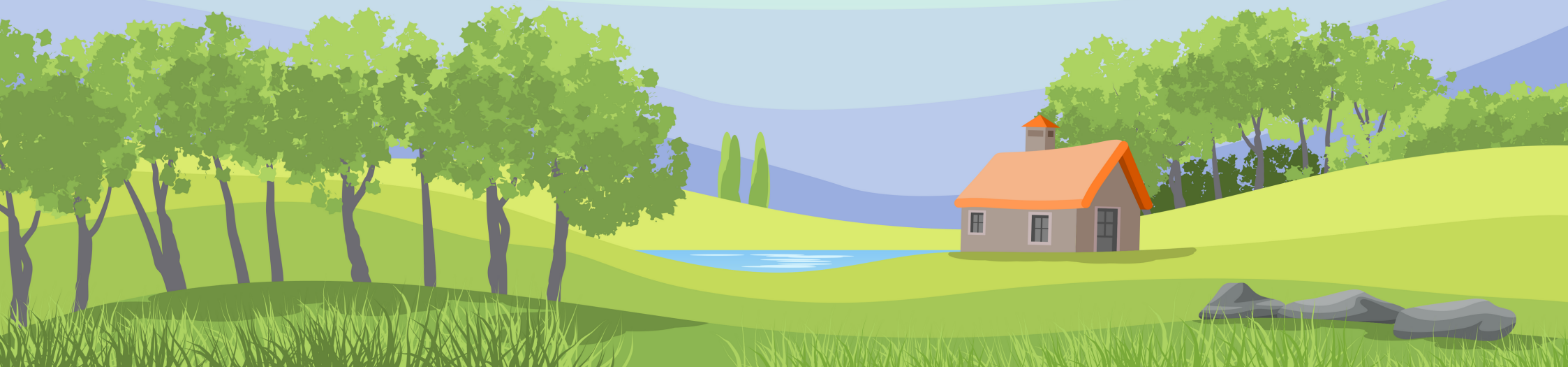

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
ร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

โครงการ ตันแบบการฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพผู้ดูแลเด็กพิเศษ

คู่มือการดูแลเด็กพิเศษในชุมชน

กสศ

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
ร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

พลัง ชุมชน จ.จันทบุรี

ตอน พลังชุมชน พลังครอบครัว
เด็กพิเศษ

ตอน ชุมชนต้นแบบฟื้นฟู
เด็กพิการ

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
ร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

การดูแลตัวเองของพ่อแม่...

คุณมะลิรัมย์ หัสตินรัตน์ นักจิตวิทยา

จิตใจ

มีสติ

รู้จักอารมณ์ พฤติกรรมของตัวเอง

ความคาดหวัง

ทั้งตัวเราเองและลูก

การจัดเวลาส่วนตัว

ช่วงเวลาสั้นๆ กิจกรรมผ่อนคลายในแต่ละวัน เช่น การดูแลต้นไม้ ดูหนัง ฟังเพลง งานอดิเรก

ร่างกาย

ดูแลร่างกายให้แข็งแรง

การกิน นอน ขับถ่าย ออกกำลังกาย

เห็นคุณค่าในตัวเอง
ชื่นชมตัวเอง

สิ่งที่อยากบอกพ่อแม่

ปัญหามีความท้าทายเรื่อยๆ ควรเลือกที่เผชิญหน้า ทำความเข้าใจปัญหา และหาคำตอบ
เกิดขึ้นเมื่อไหร่ อย่างไร ผลลัพธ์คืออะไร เพื่อทำความเข้าใจปัญหาจากการตั้งคำถามและ
เลือกวิธีการแก้ไขได้ลงมือทำและเรียนรู้ไป ฝึกยืดหยุ่นในการแก้ปัญหา

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
ร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

การดูแลตัวเอง (Self Care)

การดูแล
กาย

“การดูแลตัวเองของฉันในวันนี้ คือ...”

การดูแลใจ

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
ร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

I ร่วมเล่น
Interaction

ทักษะผู้ดูแลเด็กพิเศษ

I-CARE

C ปลอดภัย
Comfort

A ปรับ
Adapt

R ตอบสนอง
Respond

E ให้กำลังใจ ส่งเสริมการเรียนรู้
Encourage

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
ร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

เรื่องเล่า I-CARE “ผู้ดูแลเด็กพิเศษระดับ 2”

I

ร่วมเล่น

แม่ไพลิน: มีเวลาเล่นสนุกด้วยกันกับลูก ได้เห็นการเปลี่ยนแปลงและเข้าใจลูกมากขึ้น

แม่ณัฐ: มีเวลาอยู่กับลูก และเล่นสนุกด้วยกัน ได้สังเกตความต้องการ เห็นว่าลูกกระตือรือร้นชวนแม่เล่น

แม่แก้ว: เล่นสนุกกับลูก มีอารมณ์ร่วมกันเวลาเล่น ผลัดกันเล่นได้ต่อเนื่อง เห็นความสุขที่ฟูขึ้นของลูก

แม่ดา: เล่นกับเด็ก ได้เห็นรอยยิ้ม และความสุขของเด็ก

แม่นิด: เล่นสนุกด้วยกันกับลูก

C

ปลอดภัย

แม่ผิง: คุณแม่มีสติ ไม่ดุสังเกตอารมณ์ของลูก รู้ว่าลูกกลัวการตรวจ Covid มาก คอยให้ความมั่นคง คอยปลอดภัยโดยใช้ทั้งภาษากายและคำพูดให้ผ่านสถานการณ์ตรงนั้นมาได้

A

ปรับ

แม่รุ่ง: ปรับตัวเองให้ช้าลง ใช้น้ำเสียงที่นุ่มขึ้น เพื่อให้เวลาน้องถึงได้คิดได้เข้าใจมากขึ้น

แม่เก้: คุณแม่ปรับตัวเองโดยสังเกตความต้องการของลูก รอคอย ไม่เร่งเร้าเพื่อรับฟังการสื่อสารของลูก

แนน: ได้เรียนรู้จากหนังสือว่า การเข้าหาเด็ก เราต้องปรับตัวเอง โดยรู้จักสังเกต รอคอย มีเป้าหมายชัดเจนเพื่อให้เข้าใจเด็กมากขึ้น

R

ตอบสนอง

แม่นก: สังเกตและอ่านอารมณ์ความรู้สึก ทำทางของลูก จึงได้เข้าใจความต้องการและการสื่อสารของลูกมากขึ้น

E

ให้กำลังใจ

แม่รุ่ง: ชื่นชมน้องถึงเวลาเล่น

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
ร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

ปัญญาปฏิบัติผู้ดูแลเด็กพิเศษในชุมชน จ.จันทบุรี

เด็กแต่ละคนแตกต่างกัน
การดูแลก็แตกต่างกัน

ให้เวลากับลูกมากขึ้น
ทำให้ลูกมีความสุข มีรอยยิ้ม

ทักษะผู้ดูแลเด็กพิเศษ (I CARE)
ทำให้ได้เข้าใจเด็กมากขึ้น

เทคนิคการเล่นกับเด็ก

การสังเกต รอ ปรับตัวเอง การสื่อสารของเด็ก
ทำให้เห็นการคิด ความสามารถที่เรามองข้ามไป

การกลับมาดูแลตัวเอง

การให้เวลาและดูแลความรู้สึกตนเอง
เพื่อพร้อมในการดูแลลูก

การพูดคุย รับฟังปัญหากัน

ได้นำข้อมูลมาปรับใช้กับลูกของตัวเอง

ความร่วมมือของเพื่อนๆ

ที่คอยสนับสนุนช่วยเหลือกัน

มีที่พึ่งในการขอความรู้

ขอคำปรึกษา

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
ร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

เล่นกับเด็กพิเศษ...อย่างไร

2. ปรับสภาพแวดล้อม และของเล่น

การจัดพื้นที่ที่มีความปลอดภัย
และจัดหาของเล่นให้เหมาะกับเด็กแต่ละคน

3. สังเกต

“เด็กกำลังสนใจหรือชอบอะไร”

1. เวลาคุณภาพ

พ่อแม่มีเวลาเล่นกับลูก
นานมากพอ โดยไม่มีอะไร
รบกวนเป็นประจำสม่ำเสมอ

4. ร่วมเล่น

ปรับตัวเราเข้าไปร่วมเล่นใน
สิ่งที่เด็กกำลังทำอยู่
ให้เป็นเล่นด้วยกัน
จนกลายเป็นสนุกด้วยกันได้

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
ร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

เส้นทางสู่ภาษา (Pathway to Language)

1. สนใจคน

- สนใจมอง
- สนใจฟัง

2. เล่นสนุก ด้วยกันได้

3. ภาษาทำทาง - สื่อสารภาษากาย กลับไปกลับมา โต้ต่อเนื่อง

4. เข้าใจภาษา

- เลียนแบบ
- เข้าใจภาษาพูด

5. พูดโต้ตอบ

กสศ

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
ร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

การสอน...เด็กที่มีปัญหาด้านการเรียน

คุณโกเมร ปิ่นแก้ว (ครูแอม) ครูการศึกษาพิเศษ

สร้างความสุขสนุกกับการเรียน

สร้างแรงจูงใจในการเรียน

สื่ออุปกรณ์ที่สัมผัสได้

ประสาทสัมผัสช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้ดี
กว่าการอ่านด้วยสายตาอย่างเดียว

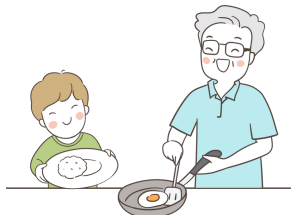
การสังเกต

เด็กชอบอะไร ไม่ชอบอะไร
ทำอะไรได้ดี ทำอะไรได้ไม่ดี
มองหาจุดเด่นและ
เสริมจุดด้อยของเด็ก

ศูนย์การศึกษาพิเศษ

มีทุกจังหวัดที่คอยช่วยเหลือ

สอนจากสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ๆ

เริ่มจากสิ่งที่เด็กทำได้ดี

พ่อแม่เป็นบุคคลที่สำคัญในการพัฒนาลูก

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
ร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

มีข้อติดขัด 2 เรื่องหลัก

การสื่อสาร และ ทักษะทางสังคม

สมองและระบบประสาท

แตกต่างจากเด็กคนอื่นทำให้เด็กมี
พฤติกรรมที่แตกต่าง เช่น เอามือ
ปิดหู กระโดดโลดเต้น

ความสามารถที่พิเศษกว่าเด็กทั่วไป

อาจทำให้เกิดปัญหาพฤติกรรมได้
เช่น เด็กจำเป็นภาพเส้นทางกลับ
บ้านไว้แล้ว แต่เราเปลี่ยนทิศทาง
เด็กอาจร้องไห้อาว เพราะเส้นทาง
ที่เราไป ไม่ตรงกับภาพที่เด็กจำได้

ความสามารถ ความสนใจ พฤติกรรม
แตกต่างจากเด็กคนอื่น

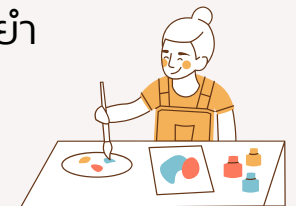
เด็กออทิสติก คืออะไร

เด็กที่มีพัฒนาการ และพฤติกรรม
แตกต่างจากเด็กคนอื่น

- พูดช้า ไม่ค่อยสื่อสาร
- ชอบเล่นคนเดียว
- เล่นซ้ำๆ

บางคนมีความสามารถพิเศษ

เช่น มีความจำดีมาก จำเหมือนกับ
ถ่ายรูปไว้ - วาดรูปได้ละเอียด จำ
ทิศทางได้แม่นยำ

กสศ

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
ร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

พ่อแม่จะช่วยให้ลูกดีขึ้นได้อย่างไร

1) ต้องมีเวลาให้ลูกเพิ่มขึ้น

2) เรียนรู้เพิ่มขึ้น ทำความเข้าใจลูกของเรา

3) สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับลูก

คุณหมออยากฝาก

- เด็กออทิสติกทุกคนดีขึ้นได้ ถ้าอายุน้อยจะยิ่งดีขึ้นได้เร็ว สมองปรับเปลี่ยนได้เร็ว ขึ้นกับศักยภาพของตัวเด็ก และประสบการณ์ที่เราให้กับลูก
- อย่างจบกับการแก้ปัญหาวฤทธิกรรม เน้นส่งเสริมพัฒนาการผ่านการเล่น
- ถ้าพัฒนาการดีขึ้น ปัญหาวฤทธิกรรมจะค่อยๆ หดไป

คุณพ่อคุณแม่
เข้าไปศึกษาต่อได้ที่
วิดีโอ : THAI Model

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
ร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

เด็กดาวน์ซินโดรม คืออะไร

ภาวะของเด็กคนหนึ่งความผิดปกติของ
โครโมโซม มีโครโมโซมคู่ที่ 21 เกินมา

เป็นเด็กน่ารัก ยิ้ม เข้าหาคนง่าย ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมดี

กล้ามเนื้อนุ่มนวล

ส่งผลถึงการดูดกลืนในช่วงแรก
พัฒนาการล่าช้ากว่าเด็กวัยเดียวกัน

มีข้อติดขัดเรื่องพัฒนาการ

- พูดช้า
- เคลื่อนไหวไม่คล่องแคล่ว
- การเรียนรู้ และความเข้าใจล่าช้ากว่าเด็กวัยเดียวกัน

การวินิจฉัยได้ตั้งแต่แรกเกิด ใบหน้ามีความจำเพาะ อาจพบความผิดปกติทางหัวใจ
ระบบทางเดินอาหาร ภาวะไร้ยอดับกพร่อง ร่วมด้วยในบางคน

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
ร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

เด็กดาวน์ซินโดรม ...ดูแลอย่างไร

ดูแลร่างกาย

เน้น 3 เรื่อง

- การกิน การนอน การขับถ่าย
- ระวังเรื่อง อ้วน ภาวะนอนกรน ท้องผูก
- พาลูกไปรับวัคซีน ตรวจฟัน
- ออกกำลังกายสม่ำเสมอ

ตรวจเลือดเป็นประจำทุกปี

เฝ้าระวังภาวะไทรอยด์ต่ำ ภาวะซีด
มะเร็งเม็ดเลือดขาว ทั้งหมดนี้รักษาได้

การเรียนรู้

การตรวจการได้ยิน ตรวจสายตา
ตรวจซ้ำทุก 1-2 ปี

ดูแลสมอง

สมองมี 3 ส่วนแบบง่ายๆ คือ

1. สมองซีกซ้าย

(การคิดแก้ปัญหา คิดวิเคราะห์ การเขียนอ่าน)

2. สมองซีกขวา

(ศิลปะ ดนตรี การเล่น)

3. สมองด้านหลัง

(การเคลื่อนไหว)

การฝึกกับนักวิชาชีพมีหลากหลาย
“ทีมงานปั้นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ”

เตรียมลูกพิเศษให้พร้อม
ก่อนไปโรงเรียน”

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
ร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

สร้างสมดุลชีวิต...เด็กซีพี

ผศ.ดร.กก. สายพิน ประเสริฐสุขดี (คณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล)

1. สมดุลตัวเด็ก

- ได้รับการฝึกเหมาะสม
- เด็กมีความสุข
- มีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน (ครอบครัว โรงเรียน และสังคม)
- มีเทคโนโลยีมาช่วยที่เหมาะสม (เพื่อให้เด็กสามารถช่วยเหลือตัวเองได้มากที่สุด)

2. สมดุลครอบครัว

มีเวลาคุณภาพร่วมกัน เช่น มีการพูดคุย, มีกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว

3. สมดุลผู้ดูแล

- การดูแลตัวเอง
- การรับรู้ถึงความคาดหวังตัวเองต่อเด็ก
- ผู้ดูแลตระหนักถึงศักยภาพของเด็ก

อย่ามองแต่ด้านร่างกาย ให้มองการใช้ชีวิตต่อไป

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
ร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

การดูแลเด็กซีพีอย่างเป็นองค์รวม

Function

ความสามารถ

Family

ครอบครัว

Fitness

ความแข็งแรง

Friends

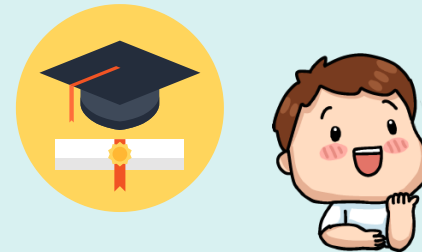
เพื่อน

Fun

สนุก

Future

อนาคต

เมื่อลูกเริ่มมีอายุมากขึ้น แต่ยังไม่สามารถเดินได้ดีเท่าที่ควร
พ่อแม่อาจต้อง กลับมากบทวนเป้าหมายใหม่ ว่าอะไรคือสิ่งที่เราต้องการจริงๆ

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
ร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

โครงการต้นแบบการฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพผู้ดูแลเด็กพิเศษ

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
ร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

บทเรียนผู้ดูแลเด็กพิเศษในชุมชน

VDO

- ตอนที่ 1 - อทิสติก
- ตอนที่ 2 - ดาวน์ซินโดรม
- ตอนที่ 3 - เด็กซีพี
- ตอนที่ 4 - การกลับมาดูแลตัวเองของพ่อแม่
- ตอนที่ 5 - ทักษะผู้ดูแลเด็กพิเศษ (I CARE)
- ตอนที่ 6 - เล่นกับเด็กพิเศษ
- ตอนที่ 7 - การสอนเด็กที่มีปัญหาการเรียน

THAI MODEL

โปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กพิเศษที่บ้าน
ตามบริบทของสังคมไทย

- ตอนที่ 1 - THAI Model
- ตอนที่ 2 - ก้าวแรก ...เมื่อลูกเป็นเด็กพิเศษ
- ตอนท 3 - สัมพันธภาพ (ความรักความผูกพัน)
- ตอนท 4 - เล่นให้ได้อย่างใจ
- ตอนท 5 - ชวนลูกสื่อสารแก้ปัญหา
- ตอนท 6 - อยากให้ลูกพูดคุยโต้ตอบทำอะไร
- ตอนท 7 - มองพฤติกรรมลูกอย่างเข้าใจ
- ตอนท 8 - โปรแกรมฝึกลูกที่บ้าน
- ตอนท 9 - พ่อแม่สร้างลูกได้

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
ร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

โครงการต้นแบบการฝึกอบรม และส่งเสริมอาชีพผู้ดูแลเด็กพิเศษ

ที่ปรึกษาโครงการและพัฒนาหลักสูตร

- รศ.นพ. อติศักดิ์ พลิตผลการพิมพ์

ผู้อำนวยการสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็ก
และครอบครัว

หัวหน้าโครงการวิจัย

- ผศ.พญ.แก้วตา นพมณีจรัสเลิศ
กุมารแพทย์พัฒนาการเด็ก

หัวหน้าโครงการในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี

- นางสาวชุลีวรรณ ประสาทพันธ์
ชมรมผู้ปกครองบุคคลออทิสติก จังหวัดจันทบุรี

จัดทำ Artwork
พิมพ์ครั้งที่ 1

จัดพิมพ์และเผยแพร่โดย

ตามรา สุมาลัยโรจน์
กรกฎาคม 2565

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล

คณะทำงาน

- คุณประพา หมายสุข (นักพัฒนาการเด็ก)
- คุณตามรา สุมาลัยโรจน์ (นักจิตวิทยา)
- คุณพีรดีธี นิลพานิช (นักจิตวิทยา)

ขอบคุณ

- นายชินวุฒน์ มณีศรีขำ
หัวหน้ากสศ.ภาคกลาง ตะวันออก ตะวันตก
- นางสาวพวงทอง เม้งเกร็ด
พี่เลี้ยงโครงการ
- ชมรมผู้ปกครองบุคคลออทิสติก จ. จันทบุรี
- ศูนย์ประสานงานชมรมผู้ปกครองบุคคลออทิสติก
อ.สอยดาว จ.จันทบุรี
- ชมรมศูนย์เรียนรู้ฟื้นฟูเด็กพิการ
อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี